Professor Caspari, Pastor K. Krogh Tonning og den kristelige Daabspagt

---

Förord till den elektroniska utgåvan

Denna bok från 1874 digitaliserades i maj 2012 av norska Nasjonalbiblioteket, varifrån de scannade bilderna i september 2016 kopierades till Projekt Runeberg. OCR-texten kommer också från Nasjonalbiblioteket.

Professor Caspari, Pastor il. tirogh Tonning og den kristelige Daaospagt. Tu Vet,a,,tniuger af rn Llrstmand. Hamar. I «71.l Nogle Vemcrrkuinger til Prof. Casparis Bog: "Den augsburgste Confession og Luthers lille Kate kismcs Stilling til den hellige Skrift". l Det har forundret mig, at ingen af vore Theo loger tidligere har underkastet den i Overskridi ncrvnte Bog af Prof. Caspari en ncrrmere Granss ning. Den crrede Forfatter forfogcr i dette Skrift at hcrvde den Anstuelfc, at Skriftprincipct er dn. som ligger til Grund baade for si'onfessionen og Luthers lille Katekismns; men for at godtgjore denne Paastand bctjener han sig af en Vevisforelic oq Tlntningsmaade, der i hsi Grad er egnet til et kor rigerende Gjennemfyn. Siden Caspari giver sig til at skrive en hel Vog for at bevise denne sin Me ning, saa er det felofslgcligt, at Skriftvrincipet ilte er udtalt som L.vrefaetning hverken i Konfessio nen eller i Katekismen, saalcdes som Tilfceldet er i den tyste Konkordieformel, hvor der i VegyndeNen staar, at de hellige Skrifter er "de rene, pure Israels Kilder, hvilke alene er den eneste sande Rettesnor, hvorefter alle Lcerere og al Lcrre er at dommc og4 bcdomme." Det vil ikte falde noget sornnftigt neste ind, nåar han lceser dette Sted i Konkordie< formelen, at betvivle, at Skriftprincipet ligger til tNrnnd fm' dette Vcerk, ligcfaalidt fom det vilde falde Prof. Caspari ind at skrive en tyl Bug for at godtgjore en Sats, hvis Nigtighed neppe nogen vil bestride. Anderledes forholdcr det sig derimod med Konfcssioncn og den lille iiatekismns-. i disse Skrifter er det faakaldte Skriftprincip faalangt ifrå klart udtalt, at lcerde og sandhedstjcrrligc Theologer er komne til det Resultat, at det ilke findes i nogen >n dem. Da Konf. og Luthers lille Katekicmms er de enesie scrrlniherfkc fom har retslig i den norste fom danske el» ler Foikenrke, fan kan det lidet hjelpe Skrifttheolo gernc, at de har den tyste Konkordieformel vaa sin Side, nåar ikle det samme er Tilfceldct med og Kntetisinen. Som bctjendt, har Slrifttheologerne fornemmclig her i Landet gjort stcrrke Forsog paa e.t jage den tirkelige Anstuelfcs Venner, der tåger sit Stade ved Sakramenterire og hcrvder, at Herrens Ord til os ved disfe hans tvcnde Ind< snftelser er det oprindelige og tilgrundliggende i Me nigheden — ud af Statskirken. Fur at det Slags Vestrcebelfer kan have ialfald et Skin af Retnm'3« sighed, har Skristtheologcrne wgct sin Tilflngt til vore lutherske Lcrreforftrifter for at godtgjore den kirkelige Anssnelfes Uoverensstemmelfe med disfe, og derved konstatere, at "Ansinelfcn" ingenfomhelst Ret5 har til at eksistere i 3tatslirken. Sporgsmaalei om, i hvilkct Forhold de to ncrvnte Lcrreforssrifter i vor Kirke staar i til Tkriftvrineivet, har saaledes va'rel et lamge dronet Emne liaade her og i Tanmatt. uden at andet Resultat hidtil er fremkommet. end at de tvcnde Kirfevartier er blevne hver ved sil. idet Grundtvigianerne have snndet sin kirkelige An sknelse at vcvre i fnld Overensstemmelse med fessionen og Katekismen og Skristtheologerne natnr liguis paa sin Eide igjen ment, at det samme har vnret Tilfeeldet med deres Vetragtning. Og saa vidt jeg kan se, saa har heller ikle Prof. Caspari gsort nogen nye Opdagelser paa dette Feldt. Han? Vog vil for de celdrc "ttirkelig Interesseredc" iblandr os, der med Opmcrrksomhed har fnlgt Kirkekampen i Danmark og Norge. neppe indcholde synderlig Nyt, man paa den anden Side lettelig vil opdage, nåar man da ikte er erklceret Skristtheolog, at den Vevisfsrelse, som Prosessoren kjorer op med, er tem melig svag og skrobelig og er saaledes efter vor For mening fnldstcendig uffittet til at opnaa det Kiemed at faa den kirkelige Ansknelses Venner jaget ud uf Statskirken. At unge Theologer og

Prcester, der ikte engang kjende Grnndtvigs, Jakob Lindbergs, Biskop Kierkegairds, L. Helvegs, W. A. WexeK's' V. Birkedals, C. I. Brandts og mange andre dya. tige Grundtvigianeres Skrifter om dette og andre dermed veslcrgtede Emner as Navn end sige at d? har lcrst dem, — at saadanne Folk udraaber detce6 >,nis nye Vank sum et rent epokegjorende Ar de ide, der stal gjore det af med den kirk>.lige An- Nnelse, kan vi godt forståa. Thi diefe Folks theo< >ie Laen ing har jo ued Siden af tyste Kom i',!..itarer paa det neermeste oeeret indstramket til nors? iyeologist Tidstrift og Kirketidende". Og e.t inan ikte stal blive synderlig tlog paa den kirke lige Anslnelse ved at granske i Tbeologist Tidsstrist "Lnth. Kirket.", antager vi enhoer Upartisk man ii',dronnne. Grundtvig har selv udforlig redegjort ior sit Forhold til Konfessionen og Katekismen, for nden pna niangc andre Steder, i Vogernc: "Kirle Uge Oplycninger for lntherste Kriftne" Uo gave og: "Stal den lutherske Neformation vir lclig sortsantes?" Udg. 18<^>), paavise i en liden Pjeese som denne alle de Uesierrctligheder, som findes i Skrift ai Pl of. Caspari, er naturligvis en Umnlighcd. Pladsen forbyder dette. leg maa saaledes lade mig noie med at paapcge enkelte Punkter. Caspari nodes til at indromme, sordi de "haardnaktcde Kra bater", som man kalder Kjendsgjerninger, fordrrr d>,t, at Konfesfioncil, huerken som de tridentinste Troes dekretaler, den engelske Kirkes Bekjcndelse og siere reformerte s. Cts. den hclvetiste, den gallike.nslc og den belgiske Konfession eller sou: indeholder nogen Artikcl om Tr og Lcrrens Regel, Grmid og Kilde. Caspari ver i Aulednillg denne Kjensgjerning: "Med denne7 Kjensgjerning, der aabenbart har sin Grund deri, at paa Konfessionens Tid de evangeliske Bekjenderes Blik var saa overveiende rettet paa det Materiale, selve den evangeliske Troes og Lcrres Indhold og de enkelte store Misbrug i det romerske Kirkesam fund, at det Formelle, Troens og Lcrrens Kilde, Grund og Regel, ilke i den Grad kunde fremtrcrde for deles Bevidsthed, at de skulde have opstillet en egen Artikel herom eller udtalt sig herom i en stildt udtrykkelig Erkla-ring, — med denne Kjends gjerning, figer jeg, er dog vort Sporgsmaal endnu ingenlunde besvaret; der er dermed endnu ingenlunde afgjort, at det ikte lader sig besvare, fordi Kon fesfionen selv ikte giver noget Svar paa det."*) Professoren vedgaar altsaa her med tyde lige Ord, at "Konf. selv ikte giver noget Svar paa det" (nemlig det Sporgsmaal. som han tidligere har opkastet, om hvorvidt Skriftprin. cipet ligger til Grund for den). Men om Konf. ikke har besvaret Sporgsmaalet, saa er det alligevel ikte dermed afgjort, mener Professoren, at det isse lader sig besvare. Tingen er nemlig den, at det Svar, fom ikke Konf. selv giver, det kan Prof. al ligevel fremlcrgge paa dens Vegne. Dette sit For< mynderstab for, hvad Konf. virkelig mener, rogter Prof. paa fslgende Maade. Den "udtrykkelige Er klcrring" om Troens og LcerenZ Kilde, Grund og *) Udhcrvelscn horer mig til. Sc Pag. « i Prof.s Vog.8 Regel, som han nemlig savncr i dclscn, har han imidlertid sundet ud ved at lcrse imellrm Linjerne, dreie og vende Konf.s Ord og Ndtryk eiter sit eaet Zind og Tykke. Denne Me> thode ivcrrksatttes nu hele Bogen igjennem vaa cil Maade, der minder om et Sagforerindleeg, som nde» Inttende tåger Hensyn til Klientens giens, Fordel, idet natnrligvi? alt, der kan tale til Fordel for den, fremfores med den tilborlige Pomp og sees, om det vaa nogen Maade kan lade sig gjore, i Forstorrelsesglas, hvorimod det, der kan an» fores i modsat Retning, rednceres til den mindstc mnlige Betydning. Den cerede Fors. er nemlig saa forsigtig. huad enhver god Sagforer heller ikke for< glcmmer, forst blot at anfore det as Konf., der stst ter den strifttheologiske Vetragtning, og nåar han saa tror, at Lceferen er tilstrekkelig dearbeidct i strift theologist Retning, vover han endelig at meddele det, der taler i modsat Retning, naturligvis da ledsaget af de tilburlige svcekkende Forklaringer. Ester at Lceseren er kommen saa langt som til Pag. 48 i Prof.s Bog, vil han forst finde, at den crrede Forf. har tåget noget mere afgjorende Hensyn til de Ste der i Konf., der gaar i antitheologist Retning. Det lod sig jo ilke gjore ganske at oversvringe dem, og derfor har Fors. valgt den Udvei at stjcenke dem saa liden Opmcerksomhed som mulig. Forend vi imidlertid gaar over til at vise, huorledes cerede Forf. lceser Konfessionen, maa9 vi for det Esterfolgrndcs gjore opmcerlsom vaa nogle historiske Oplysninger, som han ioro.d stikker sin egentlige "llndersogelse". For nemlig at godtgjore, at Lnther oar Skriittheolog as den mo derne Tort, paabcraaber Caspari sig en Del Zttrin gcr as Neformatorens Mrkefiender,eller som de kaldes i>us Prosessoren, hans "iorigste romrrsk<tatholske Mod nandere", slige som Eck, Faber, Cochlceus, Wim pina og Henrik den as England. denne Vrug af Luthers Vtodstanderes Udtryk maa der indleegges bestemt Indsigelse, ja oi kan her vande raabe os Konf.s egne Ord, idet denne paa det sta'r teste protesterer mod en saadan Fremgangsmaade. I Indledningeu til den anden Part af Konf. heder det: "Eders Keiserligc Majeftcet fceste ikke Tro til Saadanne, fom, for at optcende Folks Had im od vore, ndsprede besyndcr

lige Bagvaskelser dlandt Folket. Paa denne Maade have de opirret retteenkende Moends Sind og faaledes fra Begyndelsen givet Anledning til denne Splid, og ved samme Kunstgreb ssge de nu at forsge Uenigheden. Thi Eders Keiserlige Majc ftcet vil uden Tvivl erfare, at det forhol» der fig langt bedre baade med og med Kirkefkikkene hos os, end übillige og ildefindede Mennefker befkrive det. Sand heden kan man da heller ikke slutte sig lil as Folks lose Tale eller af Fiendernes10 Ba gvaskelser."-) Denne Advarsel tågen nd af selve Konf. gjcrlder ikte blot Eck og Henrik den Bde med Konsorter, men ogsaa Caspari, forsaavidt som han i dette Spsrgsmaal gjor disse Mcrnds Vesfyldnin ger til sine og betjener sig altsaa af det "Kunstgreb" at "foroge Uenighedeu" mellem Luther og den romerske Kirke. Men om Man saaledes ikke kan gjsre den Brua, as disse Ma-nds Ord, som Caspari har troet at gjsre, saa kan de dog have Interesse i en anden Retning. Kan man nemlig ikke uden videre tro Johan Eck og Henrik den Bde, når de ststtet til losrevne Yttringer as Luther giver sig til at rc degjore for Neformatorens Anskuelser, saa maa de vel knnne betragtes som sandrucre Vidner, når de flildrer sit egct Kirkesamfuuds Lcrre. Denne Skil< dring gaar da, som Caspari bemcerker, nd paa, at Romerkirken ikke vilde vide as Skriftprincipet, og for til Overflod nt godtgjore dette, anforer Prof. den (tigang for alle bemcrrkes det, at denne og de folgcnde Anforstcr af Konf., yvilke findel i ncrrvcrrende Opsats, er tagne af den "eftcr Foranstaltning af Departementet for Kirke» og Undervisningsvesenet, ifelge dertil ved kongelig Resolntion af 25de Juni 1849 giune Vemyn digelfe" besorgede Overscrttclse af den norsie Kirkes sym. bolsic Voger, for huillen Ovcrscrttelse, forsaavidt den an gaar Konf., Melanchtons latinske Udgaue af samme fra 1530 er lagt til Grund. Denne Udgave ansees nemlig som den. om hvw med det Keiseren overlrverede, senere forkonuie, Elstmplar, man i Kirten dar ucirct mest cnig.11 tridcntisfe Syuodes bekjendte Troesdekret, hvor der lnics Forbandelse over Enhver, der foragter de mundt lige Overlcveringcr. Men nu indtrceffer en saare nheldig Omstcrndighed for Prof. Caspari. Han ml bevise, at Lnther var Skrifttheolog, men at den ro merfk-katholstc Kirke van hans Tid ikke var skrift theologist. Nu hcder det imidlertid med udtrykke lige Ord i Konf., nemlig i Indledningen til anden Del: "Da Kirkerne hos os ilke i no gen Tro es a r tikel afviger fra den almindelige Kirke, men alene nndlade nogle Misbrng, som er nye og ued Tidens Brost optagne imod Kirkelovenes Be stemmclse, san bede vi, at Eders keiscrlige Majestet naadigst vil hore, baade hvad der er forandret, og hvad der har foraarsaget, at Folket ikke er blevet tvnnget til imod Samvittigheden at iagttage him' Misbrng." Hvis altsaa Caspari har Ret i den Paastaud, at Luther var Skrifttheolog, medens der imod Romerkirken paa hans Tid slet ikte vilde vide as dette Princip, saa kan ikte Luther have bc< tragtet dette Princip som nogen Troesartikel (thi dette siger han so ndtrykkelig), hvad dog Caspari gjor, da Tro og Lcere for ham er et og det samme. Reformatoren maa i det hoieste have regnet Katoli kernes antiskrifttheologiste Standpunkt til de "fan Misbrng o. s. v." Meu nn er det al Nimelighcd for, at Lnther ikke engang har anseet sine Modstan der's Kirkcprincip for en Misbrng: thi i anden Tel af 6onf., hvor de fleste Misbrng, som er forandrcdc.12 opregnes. og bvor der saaledes findes Nrtikler "om sakramentet <Nadoa'ren) under begge Skikkelser", "om Pra-sternes 3Egteskab", "om Messen", o. s. v. — i denne samme Del findcs ingen Artikel, der handter om, at Katholiternes Kirkeprineiv er en Misbrug. Dersom Luther alligeoel har betragtet det som en Misbrug, saa maa han haoc anscet det for en saa liden i Forhold til "Munkelofter" "om Forskjel vaa Spiser", hvilke Gjenstande Konf. ofrer en temmelig ndforlig Omtale, at han og hans Venner ikte en gang har sundet det Umagen ucerd at nawne den. Om hvorvidt Caspari er af samme Mening, betoiv' ler oi hoilig; han oilde vistnok, dersom han haude ucrret med at forfatte Konf., haoe faaet ind en Pas. fus, hvori der i Lighed med de Fordommelfesdomme, der lyses over Manikcrer og Arianerne og andre ttjcetterpartier, oar bleoen lyst Forbandelse over Na lbolikerne, fordi de var asoegne fra Skriftprineipet: lhi dettes Ha'vdelse ligeoverfor alle Kjcttere vilde nok Casv. have betragtet som en Sag as storfte Vetndning. Men det lader til, trods Pros.s mod satte Antagelse, at Reformatorerne har vwret af en anden Mening. Idet vi nu lcdsager Casp. til selve Konf., skal vi forndskitte den Vemcerkning. at han. når han ei terer nuget af Nl?vnte Vekjendelscsstrift, anforer bande den latinske og tyske Tekst. Denne dobbelte Cita tionsmaade, skulde man tro, kom af Prof.s For ljcrrlighed for den tyste Vidtloftighed- men den har13 utvivlsomt ogsaa en anden Grund, som er af den Beslafsenhed, at man maa gjore opmcrrksom paa samme. Prof. Casp. forstaar tilfulde den Kunst at ndnytte den Fordel, som sclu det mindste Vogstav rider ham. Tingen er den, at Udtryktene ofte kan falde megct andcrledes i den tyste Tekst end i den latinske (Konfessioncns Forfattere var nemlig itte nogle Bogstauryttere, der med Mngstclighed vaagede ouer

ethucrt Uotryk). Denne Afuigetse i Udtryks maaden tilgodegjores nu paa den Maadc, at Casv i de Tilfalde den tyske Tekst mest normer sig hans egen Opfatning, holder sig til denne og forklarer den latinske i Ovcrcnsstemmelse dermed, medens natur» ligvis den omvendte Frcmgangsmaade befolges, når den latinske Tekst bcdre rammer Prof.s Tankegang. Tenne Art Fortotkningsmethode har vistnok sine For dele: men det kan vel heller ilke ncrgtes, at den har sine Ulemper. Prof.s Modstnndere tan jo — der» som de vil ncdlade sig til et saadant Bogstavryttcri - med lige Ret anvende den samme Frcmgangs' mnade. 2. Caspari anfsrer 3 Steder i Konf., hvor dens "Ophavsmcend og Bekjendere" efter Prof., Mening "klart ug tydelig tilkjcndegiver, at den hellige Skrift har vceret dem Troens og Lcrrens Regel, Kilde og Grnnd, eneste og egentlige Kilde og Grund" (Pag. 8). Da Prof. hele Vogen igjennem bctragtei14 disse Steder som de egentlige Hovcdbeuiser for den Paastand, at Skriftvrincipet ligger til Grund for Konf., saa fortjener de ikke mindst af den Grnnd at underkastes en ncrrmere Undersogelse. Han begyN' der med det Sted, som findes i Konf.s Slutnings urd, hvoraf han anforer "dens to sidste Scetniuger", der lyder saa: "Ifolge Eders keiserlige Majestets Befaling har vi da villet fremla.'gge disse foranforte Artitler, for at vor Troesbekjendelse deri kan sees og Hovedsummen erfares af den Lcrre, der fsres hos os. Skulde der savnes noget i denne Bekjendelse, saa er vi beredte til, om Gud vil, at fremlcegge en udfsrligere Forklaring i Overensstemmelfe med Skrift terne." *) Dette Sted lcdsages nu af Casft. med folgende mcrrkelige Kommentar: "I disse Ord betegner den augsburgste Konf.s Oftahvsmcend ug Bekjendere Skrifterne, den guddommelige hel lige Skrift og den alene, ncermest, umiddelbart som Norm, som Regel og Rettesnor (den lll' tinste Tekst), og som Grund (den tyste Tekst) for den udfsrligere Forklaring, den videre Beretning, som de er beredte til at givc Enhver, som skulde savne noget i den forangaaende Bekjendelfe, fom de tilbyder Enhver, hvem den skulde synes at vcrre util strcektelig, men dermed naturligvis ogsaa som Norm *) Af Hensyn til Casp. stal vi opmcrrksom paa, at dette sidste Udtiyl heder saa i den tyste Tekst: "meo Vegrundelse as den guddommelige hellige Stiift."15 og Grund for deres Tro, Bekjendelse og Lcrre overhovedet og som den forangaaende Troes» bekjendclses, den augsbnrgske Konfessions Norm og Grund. De ncevne intet andct, hverken den almindelige kristelige KirteZ Lcrre, eller den romerske Kirkes Lcrre, eller Konciliernes Beslutuinger eller det apostoliste Symbol ved Siden af Skriften som Norm og Grund, mcu tale tun om Skriften som saadan, og de antyde Grunden, hoorfor de gjore dette, i de Prcrditater, som de giver Skriften, "den guddommelige" og "den hellige" (den guddom melige og hellige Skrift) Prcrditater, sim den ogsaa ellers faar i Konf." *) (Pag. 8 ug 9). Saavidt Caspari. Da jeg fsrste Gang lcrste dette Citat af Konf. i Casparis Bog og den Efterstrift hvormed det ledsages af Prof., maatte jeg virkelig udbryde for mig felv: "Men i Alverden, hoordan kan dette hcrnge sammen! erindrer jeg ikte feil, saa er det jo netop i disse samme Slutningsord i Konf., at Re formatorane lcegger stcrrk Vwgt paa, at der hos dem, hverken i L crren eller i Kirkefkikkene er lln» tåget noget, som er imod Skriften eller den mindelige Kirke, altsaa netop et Sted, hvorKir ten stilles op som Autoritet ved Siden af Skriften." Jeg kaster op i Konf. og ganske rigtig! nogle Linjer ovenfor de "to Scrtninger", som Casp. har meddelt, vil man lcrse fslgende i disse samme Slutningsord: ') Hvorpaa Prof. her anfsrer nogle Eksempler.16 "Ikknn det er anfort, som man ansaa for nodvendigt at omtale, for at det kunde ind fces, at der hvcrken i La'ren eller i Kirle ilikkcne er antaget nogct hos os, fom er i mod Skriften eller den almindelige Kirke; thi det er vitterligt, at vi vaa det omhygge ligfte hur forebygget, at nogen ny og delig Lcrre fknlde indfnige fig i vore Kir° ler." Men, vil vel Lcefercn fornndret fftorgc, for digaar da virkelig Casp. det af mig her anwrtc Sted, fom jo netop handler om det fammc fom hans egct Citat? Ja, paa dette Sted i fin Bog gjor dan det: her undlader han at meddele det, stjont jo fimpel Billighedsfolelfe bnrde have tilsagt ham at anfsre begge Sleder i Sammenhamg, fan Folk. fom lafer hans Bog og fom kanste ikke gider at ie cfter i Konf., knnde faa en vaalidclig Forestilling oin, hvad Angbnrgerbekjendelfens Slntningsord inde holder om denne Sag. Men, vil man maafke vi dere fporge: ignorerer da Prof. aldeles dette Sted i fin Bog? Herpaa kan fvares: Derfom La'feren har Taalmodighed til at ploie igjennem hans Bog til Pag. 49, faa vil han finde Stedet anfort og om» talt i Forbigaaende. Det stjcrnkes naturligvis ilke fynderlig Opma'rkfomhed, hvad det heller ikke for tjener, da det ikke ftasfer i Prof.s Kramkiste. For andre har det derimod sin sture Betydning, da det vifer, at Konf.s Ophavsmcend faalangtfra, hvad Casp. vil give det Udfeendet af, bctragtede Skriften17 som eneste Norm, Regel Dg Rettesnor for Troen og Lcrren, at de tvertimod ved Siden af den opstil lede den hellige al min d elige Kirke som byrdi g Autoritet. (5a sp. la-ser paa samme Mande, som

han her leeser Uonf., slal man sandelig ikte faa stor Tillid til hans Frcmstil< lings Upartiskhed, ssjont jo Prof. i denne Vog < Pag. 2) som fcrdvanlig erklærer, at han "fremlcrgger Ud byttet af en rent positiu Undersogelse ndeii al Pole mik forctagcn med det Enc for Oie: ester Evne at udfinde det historisk Virkelige, den historiske Sand hed." leg tcrnker, at Lwseren, nåar han har lerft de i denne Nrtikel meddelte Oplysninger, vil knnne bedomme, hvorledes Prof.s Frcmstillina svarer til "det historisk Virkelige." Meil nn til det Citat af Konf., fom Casp. selv ansorer. Hvor sinder man Skriftprincivet her? Tet stal formodentlig ligge i disfe Linjer: "Skulde der savnes noget i denne Be kjendelfe, saa cre vi beredte til, om Gnd vil, at fremlwgge en ndforligere Forklaring i Overensstem melfe med Skrifterne." Dette Udtryk "i Overens stemmelse med stal ifolge Prof.s Kom mentar bctyde, at den augslmrgfke Konsessions Oft havsmcrnd og Vekjendere dermed vil betegnc "Skrif terne, den guddommelige hellige Skrift og den alene" fom "Norm, som Ncgcl og Ret tesnor," og (tåger man den tysse Tekst med) "fom Grnnd" for deres "Tro, Beljendelfe og Lcere". Naar der nu i det her anfsrte Citat af de famme 218 Slutningsord i Konf. staar, "at der hv erten i Lcrren eller i Kirkeskikkene er antaget noget hos os (Reformatorerne), som er imod Skriften eller den almindelige saa man vel dette ligefrem betyde, at deres (Ncformatorernes) Lcere og Kirkestikke er i "Overensftcmmelfe" med Skrif ten og den almindeligc Kirke. Men dersom deres Lcere og Kirkestikke er i "Overensstemmelse" med Skriften og Kirken, saa maa, dersom Prof.s egen Forklaring af Ordet "Overensstemmelse" hol der Stik, Reformatorerne ftaa dette Sted ved Siden af Skriften have ovstillet den almindelige Kirke "som Norm, som R.egel og Rettesnor" for sin Tro og Lcere. Med andre Ord: de har altfaa itte udelukkende betragtet Skriften fom faadcm. Det Resilltat, hvortil vi kommer for dette Hovedsteds Vedkommende i Konf., bliver altfaa dette, at nåar man ikke, som Prof. gjor, over spring er det Sted i Konf.s Slntningsord, som han itte har Vrug for, men lcefer de ncevnte Slntningsord i Sammenhcrng, vil man finde, at Reformatorerne ved Siden af Skrif ten ncevner den almindelige Kirke fom jcrvn byrdig Autoritet, hvad de umnlig kunde have gjort, derfom de i Lighed med Casp. havde yndet det rene Skriftftrincip. Det andet store Bevis for, at Skriftprineipet ligger til Grund for Konf. har Casp. opdaget i oms Fortale. Dette Sted lyder faa: "Da nu Eders keiferlige Majestcet ogfaa her i Augsburg straks i19 Begyndelfen af denne Nigsdag iblandt andet har ladet Kurfyrstcrne, Fyrsterne og de andre der forclcrgge, at 3iigssta'nderne hvcr paa sin Side skulle ifolge den teiserligc Udstrivning opfette og fremlcrgge sin Tanke og Mcning i det tyske og la tinste Svrog, og vi ester afholdt Naadslagning sidn leden Onsdag har givet til Gjensuar, at vi paa vor Side fsrstkommende Fredag vilde fremlcrgge for Eders keiscrlige Majestcrt vor Veljcndelses Artitler: saa fremla'ggcr vi, foråt eftertomme Edcrs Maje stets Vilje, vore Prcrdikanters og vor egen Bcknu dclse i denne Religionsfag om, hvilken Lcrre de as de hellige Skrifter og Guds rene Ord hidtil i vore Lande, Fyrftendommer, Bcsiddelfer og Byer har foredraget og fremsat i Menighedcrne." Det vil kanste gaa Lcrsercn, fom det git mig, da jeg forsle Gang lcrfte dette Citat i Sanimenheeng, at man med Forundring vil svorge: Findes da ogsaa Skrift principet i denne Udtalelsc? Ja, saa siger Caspari, og folgelig maa det vel findes der, mcncr Slrifttheo logerne, stjont almindelige Mcnnester har vansteligt fur at fe det. "De hellige Skrifter og Guds rene Ord" findes ganste vist ncevntc, og det er virkelig lommen dertil med Prof. Casp. i denne hans "po sitive Undersogelse", at strax han sinder et Bibelsted anfort eller blot Skristen ncrvnt, saa opdager han sieblikkelig Skriftprincipet og slutter fort vcrk, at dette ligger til Grund. Konf. maa faaledes have lcert Prof. at nedstemme sine Fordringer; thi nåar20 ban staar ligeovri- for den tirkelige Anffl'.elses Ven ner, saa er han ilke tilfreds med, at de erklcrrer, vistnot ikke at det kristelige Liv fyringer nd af Bi belen (thi en Vog kan jo ikke vcrre Kilden til noget Liv, end sige da til det hoiefte as alt Liv: Kristen dommen): men at de i alt, hvad der angaar Lcrre og Ovlysning, henter Stadfcrstelse for samme i den hellige Skrift, hvilken de betragter som den eneste Vog, der har gnddommelig Hjemmel og som, fordi den er Helligaandcns Vcrrk, er nfeilbar i alt, hvad der vedckommer den kristelige Lcrre. Men nåar saa den samme Prof. staar ligeover for Konf.s Ophavsnnrild og disse gjor den samme Vrug afVibelen iom den kirkeligc Anssuelses Venner, nemlig brnger den til Stadfcrstelse ftaa sin Lcrre, saa er Prof. straks fornoict og ndbryder med trinmferende Mine: har vi io Skriftprincipet! Hvis det stal vcrre til at vcrre Slrifttheolog, at man paaberaaber sig Skriften, saa man det vcrre en smal Sag for Casv. at omgjsre baade Grnndtvig, Lindberg, Kierkegaard, Werels og' Virkcdal for ikke at fige alle Grundt vigianere til Slrifttheologer; thi disfe Folk beraa< der sig ogsaa flittig paa Bibelen i sine kirkelige Skrifter, og Casp. kan med san meget storrc Grnnd gjore dem til Skrifttheologer, som Grnndtvigianerne trcrkker

en ssarpcre Grcrndse mellem Skriften og al efterapostolist Skrift end Konf., der ofte henviser paa samme Maade til de gamle Kirkeskribcnter som til Bibelen. Prof. gjor ganske vist Ret i at gaa til21 Konf. med smaa Fordringcr i denne Hcnfeende-. N,i tom han med de sanilne Krav, som hau opstillrr. nåar han staar ligeoverfor saa vilde han nut blive !>.ao. <. Konf.s Fortale bnrde ilnidlerud have oplnst Casv. Vm, hvor aldeles fortjert lians er. Reformatorerne indleder nenil' at levere el Vrndstvtkc as sirift til de evangc liste Fyrster. Sideli Vrof, ille vanvier dette Vrndnnlle. maa man tro, at det har nndgaaet hans Opmerrlfolnhed, stjsnt det meddeler cn i hoi Grad oplnfende Paralell til hans eget Ci tnt og da fornemmelig til hans Fortolkningsnnthodr, Det lyder saa: "da Eders teiserligc 3)lajestn't har ndstrevet en Rigsdag til Angsbnrg" for — her lommer Vrndstyklet — "at der tan raadslaaes o>n Hjelp itnod Tyrtcn, det kristne Navns og Kristen dommens grnmineste og gamle Arvefiende, hvorledes «van nemlig stal tnnne modstaa hans Raseri og An slag ved varige og bestandige Stridskrefter; dernest ogfaa om Uenighedcrne i vor hellige Religions og kristne Troes Jag, saa at Parlernes Tanter og Meninger i denne Religionsfag med gjensidig Kjer lighed, 3Nildhed og Sagtmodighed tnnne paa degge Sider personlig hores, kjendes ug overveies, for, at, nåar det i den hellige Skrift, som paa begge Sider ikte rettelig er behandlct eller forstaaet, er lagt til Side og rettet, hine Ting tnnne bilegges og bringes tilbage til ecn cnsoldig Sandhcd og22 kristelig Enighed, saa at hercfter ecn ret og sand Ncligion maa holdes og beuares af os, for at, lige jom vi er og stride under een Kristns, vi faaledes ogiaa knnne leve i een kristelig Kirtc i Enighed og — saa er vi" o. s. v. Her, det kan ikle ncrgtes, er det en liekvem Anledning for Prof. (sasv. til itke blot at gjore Karl den stc til Skrift theolog, men, da Kciseren her fremtrcrdcr fom Re presentant og Vestytter for den romerske Kirke, og» saa den til sirifttheologist; thi Keiscren ncrvner den hellige Skrift og den alene log bare denne Om stwndighed, hvorinegct maa ikte den bctyde i Cas- Varis Oine?) fom den Grund, hvorvaa begge de nridendc Partier hnr stillet sig, for fra dette Stade nf at forfcegte hver sine Synsmaader. Casp. har imidlertid tidligere oplyst, at den katholste stirke ikle vilde vide af Skriftprincipet, faa det neppe vil falde bmn ind at furfoge dette Knnststykke; men det an forte Brudstykkc af deu keiserlige Skrivelfe burde ialfald have oplyst ham om, at det ikte er nonet afgjorcnde Bevis for, at en Mcmd er Skrifttheolog det, at han i en Forhandling om den kristelige udclukkende henviser til den hellige Skrift. Nenigheden mellem Luther og hans Modstandere dreiede sig jo kun om Lcrren; thi om Troen var de jo enige. Reformatorerne erkllerer nemlig ud trykkelig i selue Konf., at de itke i "nogen Tro esartikel" stiller sig ifrå det katholske Kirkesam fnnd, og man faar da vel i dette Stykke tro deres23 Ord. Vil man Me dette, saa kan man jo godt torst som sidst opgive sin Enighed med Konf. og itte forsoge oed juridiste Knnstgreb at tiltuingc sig cn saadan. Og dette fidnc gjor Casp., nåar han vil have det til, at hans eget Skriftprincip fal der sammen med Nesormatorerncs. I den folgcnde Artikel stal jeg tåge Prof.'s tredie Hovedbcvis i normere Oiesyn. 3 Vi fslgcr nn Prof. Caspari til hans tredie og sidste Hovedbevis; thi forsaavidt jeg har forstaaet ham rigtig, saa betragter han ikte sine oorige Bevi ser nd as Konfcssionen til Fordel for Skriftprin cipet som Houedargnmcnter; men de er kun at anse som en Bekrcrftelse vaa, hvad han har sundet vaa de ncrvnte tre Steder. Dette sidste Kjcrncsted findes i Slntningsordct til Konf.s forste Del, men — desvcrrre blot i den tysse Tekst. Det lyder ester Prof.s egen Bog saaledes: "Da den (denne vor Lcrre) nn er klart grundet i den hellige Skrift, og dertil, saavidt man kan stjonne af Fcrdrenes Skrif ter, heller itte strider mod den almindelige kristelige Kirke, end ikte imod den romerske, saa holder vi ogsaa for, at vore Modstandcre itte kunne vcrre uenige med os ide ovencmfsrte Artikler. Derfor handle de ganske uvenligt, üblidt og mod al kri stelig Enighed og Kjcrrlighed, som udclukker, forta24 ster og styr Vore for disse Artiklcrs Skyld ndcn felv at have nogen fast Grund, i guddommelige Bud eller Skriftsteder "(Pag. 12). Findes der da, vil Eu og Auden kanste svorge, i dcu latiusie Ud gavc iugeu Slutuingsord til Kouf.s forste Del, eller har Reformatorerue, forsaavidt som de her har meddelt et Slntningsord, da aldeles glcmt Skrifta priucipet? Herpaa kau svares, at deu latinsse Tekst har et Slutuingsord, meu at dette har deu Feil at iudeholde folgcnde Sats, som naturligvis Casv. ikle har synderligt Brug far. "Dette — saa lyder hine Slutuingsord i den latinske Udgave — er omtrent Summcit af Lcrreu hos os, hvori, som man kan se, der intet er, som afviger fra Skriften eller fra den alniindelige Kirke eller fra den ro merske Kirke, saavidt man kjender den af Skribenterne. Og da dette forholder sig saale des, dominer de umildt, som paastaar, at Vore skulle ausces for Meu Ueuighedeu er om nogle Misbrug, som nden nogen sikker Hjemmcl har ind snegct sig i Kirternc; og om der nu cud, med Heu syu til disse, var Uovereusstemmelse, saa sommcde sig dog en saadan Mildhed for Biikoperne, at de paa Gruud af den

Betjendelse, som vi nu har aflagt, viste Overbcerelse med Vore, efterdi ittc engang Kirkeloveue er saa strcruge, at de fordrer de selvsamme Skikke overalt, og ikke heller alle Kir ter nogensinde har havt samme Skikke, endfljsnt hos os de gamle Skikke for en stor Del omhygge25 lig iagttages; thi det er en ialft Psllildning, at alle Ceremonier, alle gamle Indrctninger afstaftes i vore Vcen der har va'ret offentlig over, at nogle AiiZbrng fiiid.r Srcd i de alminde' lige Skilte. Fordi ilte med Samvittig hed lnnne billiges, er de for en Tel leNede." H.r henviser Luther, og deres Venner ilke blot til den alm in deli ge Kirle ved 3iden af Skriften, men endog til den romerske som jo ester Casparis eget Opgiveilde ikte uilde vide af Skriftprincipet. Saaledes staar det i den latinske Udg. af Konf., der har statstirtelig Gyldighcd her i Landet. Heller ltke den tyste Tekst, som sensoren for dette Hovcdsteds Vedkommenoc de tjener sig af, forbigaar den almindelige stirte, ja ikte engang "den ro me rf ke Kille:" thi begge ncrvnes, og det i en faadan Forbin delse, at det ikte lod sig gjore lor Prof. dcniie Gang at springe disse Udtryt over. Til Vederlag forctommer iinidlertid disse Udtryk i den tyste Tekst ien slig Sammenhceng, at Prof. har faact Anled ning til at sve sin bekjendte Fortolkningsknnst, hvad den latinske Tekst ikle godt gav ham Adgang til. Casparis Kommentar til dette Sted af den tyste Udgave er af folgende Indhold: "Naar den augs burgste Konf.s Bekjendere paa dette Sted siger om sin Lceres Forhold til den hellige Skrift, at den er klart grund et i denne, derimod om dens For hold til den almindelige kristelige og romerske Kirkc, d. v. s. til begges Lwre, at den,26 saavidt man kan sijonne af Fcrdrenes Str'ifter, ikte strider imod dem, saa er det uden vidcre klart, at de har bctragtet ,den hellige Skrift som Lcerens Grund, den almindelige kristelige Kirke og den romerske Kirke dcrimod itke, at de altsaa har be tragtct den hellige Skrift som Lcrrens eneste Grund" (Pag. i:'.). Man ser altsaa, at Prof.s Mening er den, at når Konf.s Vekjendere her erklærer, at deres Lcere ikle strider imod (med andre lird: er "i Overensstemmelse" med) den al» mindelige Kirke og den romerske Kirke, saa bar dette ikle synderlig stort at betyde: men når det dcrimod heder, at deres Lnrc "er klart grundet i den hellige Skrift", ja da har dette Udtryk en ganske andcrledes dyli og omfattende Betydning. Ouenfor blev vi imidlertid as Prof. Casp. under viste om, at når det i Konf.s Slutningsord stod, at Neformatorcrne vilde forsvare sin Lcrre i "Over cnsstemmelse med Skrifterne", da maatte Ud trykket "Overensstemmelse" forstaaes paa en temme lig fyldig Maade; men når de samme Reforma torer paa et andet Sted i samme Bekjcndelscsskrift udtaler, at deres Lcere er i Overensstemmelse med den almindelige Kirke og den romerske Kirke, — ja da wger den samme Prof. at gjore det samme Udtryk saa betydningslsst som muligt. Man kjender Sag forermaneren igjen! Det, som scrrlig glceder Prof. i den tyste Tekst, er, at der i den findes Ord som disse: "Vegrundelse af den guddommelige hellige Skrift", "paa den guddommelige hellige Skrifts27 Grund" og klart grun det i den hellige Skrift". Naar Neformatorerne brugcr Ordet Grund i den Forbindelse, hvori det her forekommer, saa sin der Casp. straks i samme et afgjoreude Vcvis for, at de ucevute Mcrud var Ultra-Stristthcologer. Man fristes til at tro, at Casft. er as den Mening, at det ikte kunde falde Luther og haus Venner ino at brnge et lignende Udtryk om Troesbekjendclscn, men hvis den a-redc Prof. mener dette, da tåger han virkelig feil: thi Luther brnger det samme stccrke Udtryk om Troesbetjendelsen. I sit Skrift: "Die drey Symbola", scrtter Luther folgende Oversirift over de tre apostoliske Troens Nrtikler: Das crste Bekiintnifs oderSymbolum, Ist das gemeine Bekantniss der Apoftel dariu der Grund gclagt ist des Lhristlichcs Glaubens". Her kalder altsaa Luther Troesartiklcrne "Apostlernes Bekjendelse, hvori den kristne Troes Grund vold er lagt.*)" Med Casv.s tre Hovedbeviser ud af Konf. er vi altsaa fcrrdige; men idet vi forlader kuude Lccsereu med Gruud sporge, om der da ikte *) Sammcnlign hermed Augustins betjendte Ord om de "er de Ord, hvori Kirk ens, vor Moders, Tro urokkelig er befcrstet paa den übcvcegelige Grunduold, huilken er den Herre Kristus." Se Augustins "Tale over Troesbekzendelsen til de om Daa ben Anyoldende", meddelt i Bistop P. Chr. Kierkegaard. "HEldre Smaassrifter" Pag. 101.28 gives andre Hovedlteder i Konf., hvilke kan oplysc om dens Stilling Ul den hellige Skrift; ty i denne Stilling var det jo, som Casp. hnvde sat sig til Ovgave at belyse i det foreliggende Skrift. La'se> ren knnde neinlig niene som saa, at ester de Pro. ver, han hidtil har seet paa Prof.s Bevisforelse, har han ingensomhelst Sikkerhed for, at den ande ssorf. paa dette Sted, hoor han behandler de Ho vedsteder i Konf., hville skal bidrage til at klar gjsre denne Stilling, har medtaget alle Hovcdste der. Antager Laseren dette, saa er han visselig i fin gode Ret; thi et Hovedsted i Konf. har Cac-v. paa dette Sted ladet aldeles nde af Vetragtniilg, vg det er ikke vanskelig at stjonne as hvilken Grnnd. Stedet panser nemlig ikle til Prof.s Paastand, der gaar nd paa, at Striftprineipet "overalt" ligger til Grund for Konf. Vi mcner

Indledningsordene til den anden Del af Konf. Hcr staar der: lerne hos os ilke i nogen Troesartikel afviger sra den almindelige slirke, men alcne der nogle faa Misbrng, som er nye og ved Tidens Brost optagne imod Kirkelovencs Vestemmelse, saa beder vi, at Eders keiserlige Majestet naadigst vil hore, bande hvad der er forandret, og hvad der har foraarsaget, at Folket ikke er blevet tvnnget til imod Samvittigheden at iagttnge hine Misbrng". Som enhver kan se, ncrvnes den almindelige Kirke her og knn den a lene. Skriften omtales ikke med eet Ord. Dette er itte skrifttheologisk, vil man29 sige. Nei ganste vist, det er det heller itte, og der< for sparer Prof. Stedct til Pag. 48 o. sg., hvor det i Konf., der ikte passer md i Pros.s Kramkiste, bortfortolkes saa godt, soni det lader sig gjore. Paa Pag. i sin Vog glader han imidlertid sine Leesere med den Oplysning, at i den tyste Tekst staar ilke blot som i den latinske: "den 'almindelige Kirlc" men "den hellige Skrift eller den almindelige Kirke". Vi kan i den Anledning give den Kl.mtra- Oplysning, at det er den latinske Teist og ikte den tyske, som har vundet storste Heevd i de saakaldte lnthersse Menighedssamfnnd og som lws os er lagt til Grund for den Ooerscettelse af de symbolske Vs ger, soni den norske Statstirke har foranstaltct ud giuet til Oplysning om, hvad der er crgtc luthersk Leere her i Landet. Den tyste Tekst er itte vedersa» ret denne Wre. Caspari gaar nn over til en ncermere Under» sogelse af, i hvilkct Forhold hvcr Artikel i Konf. stuar til Skriftprincipet, og han erkleerer paa For hnand med stor Asgjorthed, ester det Bevis han i ssorveien har leverer og som vi ovcnfor har gjort Nede for, "at Skriftprincipet overalt vil ligge tit Grnnd for den egentligc Konf., at det vil drage sig igjennem den fra forst til sidst "(Pag. 14)." Konf. bestaar. som bckjcndt, af to Tele, idet de 21 forste Artikler kaldes "Troens og Leerens Artikler" eller "de fornemste Troesartikler", medens de syv sidste, der udgjsr dens anden Del, bencevnes:30 de afskaffede Misbrug opr egnes." Dersom Caspari har Ret i den Paastaud, at det formale Skriftprinciv "overalt" ligger til Grnnd for «om., faa er det klart som Dagen, at dette Princip serlig maa stinne igjenncm i dens fsrste Del, som jo eftcr Prof.s egen For< sikring udgjor Konf.s "positive Del", medens den Omstamdighed, at Reformatorerne i den sidste Del, hvor de imodegaar de grove papististe Mis brug, henviser til Bibelen, hvcrken beviser nogct for eller imod Skriftftrincipet; thi nåar man, hvad Re« formatorerne netop gjorde, staar ligeoverfor Mis brug, der er i aabenbar Strid med Skriftens Oplys' ning, saa er det saa natnrligt, at man, nåar man vil gjendrive disse, beraaber sig paa Skriftens klare Vidnesbyrd — og andet har jo ikte Reformatorerne gjort i den sidste Del af Konfessionen. De har gjort, hvad enhver Grnndtvigianer vil gjore, nåar han imodegaar Misbrug, der staar i aabenbar Mod sigelse med Bibelens klare Udtryk, de har henvist til disse Steder i Skriften. Dette er jo den rette Brug af Skriften, den Grng fom Grnndtuigianerne netop har anbefalet. Men at en saadan Anvendelse af den guddommelige Vog skulde gjore En til Skrift theolog, det har jeg ilke for hsrt, og jcg kan ikle stjonne, at man kan finde det begribeligere efter at have lcrst den vidtloftige Kommentar, fom Casp. i sin Bog (fra Pag. 15—36) har stjcenket disfe syv Artitler. Skriften er ikke Kilden til det kristelige31 ! Liv; men den er netop bestemt til at korrigere Op lysningen i Menigheden, og nogcn anden Brng af Bibelen har Lnther og hans Meningsstrller ilke gjort i disse syu Artikler. Man stal ialfald for» gjeeves lede ester et Sted i den sidste Tel as Konf., der siger, at Bibelen er Kiloen til det kristelige Liv. Dersom et sandhcdskjcrrligt Menneske, der ilke forud er indtaget imoo den kirkelige Anstnclse, vil gjenncmlcrse disse syv Artikler i Sammcnhcrng og med Opmcrrksomhed nden at lade sig forstyrre af Casp.s indkilede Bemcrrkninger, saa vil han finde, at Reformatoiernc her ikle har gjort anden Brng af Skriften end den, fom enhoer Grundtvigianer vilde gjore nnder lignende Omstcendigheder. Vi stal som en Prove paa Reformatorernes Fremgangs» maade i den sidste Del af Konf. indtaqe her den forste den bedste af de syv Artikler, nemlig den 22de, der handler "Om Sakramentet, (Nadveren) under begge Skikkelser" og som er af saadant Indhold: "Lcegfolk meddeles Sakramentet under begge Skik kelser i Herrens Nadvcere, fordi denne Brug har Herrens Befaling for fig, Math. 26de: "Drikker alle deraf". Der har Kristus klarlig befalet om Kalken, at alle stulle drikke; og for at ikke nogen stal kunne komme med den Udflngt, at dette alene gjcelder Preesterne, faa anforer Paulus i Brevet til Korintherne (1 Kap. 11, 26) et Eksempel, hvoraf det vifer fig, at hele Menigheden har brugt begge Skikkelfer. Denne Brug vedblev ogfaa lcenge i32 Kirken, og man ved itte, nåar Forandringen stede, etter lwcm der unr Ophavsmand til den, endstjont Kardinal Cnsanus deretter, nåar den bleu bekra>f tet. Cyvrian vidner paa nogle Steder om, at Blodet blev givet Folket. Det samme vidner Hie ronymns, nåar han siger: "Pra- sterne betjener Nadvcrren og nddeler kristi Blod til Folket". Ja, Pave Gelasins befaler, Sakramentet itte man ssil< les (Oißt. II HeconZeoratione, egi). alene ved en Slik, der ikte er ret gamme!, er det vleuet anderledes. Men det er

vist, at en Stik, der er indfort imod Gnds Bnd, ilke maa soin Kirlclovene vidne Dikt. VIII cap. (,Veritat« Men denne Stik er ilke alene opwgen imod Stristen, men ogsaa imod de gamle Kirkelove og Kirkens Eksempel, hvorfor man Me burde tvnnget dem, der heller viloe brugc Sakramentet nnder begge Stittelscr, til at gjore anderledes med Befveerelfe sor Samvittigheden. Og efterdi Sakramentets Ad< stillelse ikte fremmer med Kristi Indstiftelse, san pleier man hos os at nndlade den hidtil brugelige Procession." Saadan lyder Konf.s 22de Artikel i Sammenheeng! Kan nogen i denne Artikel finde det Casparianste Skriftprincip, da kan det itte fra gaaes, at han vruger et eget Slags Vriller, når ban lcrscr. Denne Artikel (den 22de) findes nu i Prof.s Vog i fslgende lemlcrstede Skikkelse, natur ligvis rigeligen udstyret med Prof.s Understregnin ger og Sammenligninger: "Naar vi med vort33 Sporgsmaal for Oie gjennemgaar "de Artikler, yvori de afskaffede Misbrug opregues" eller Art. 22—28, for at begynde med denne Del af saa sinder vi straks i de forste Ord af Art. begge Skittelser i Herrens Nad verd"), at Konf.s Ophavsmcrnd og Vekjendere er klarer, at deres Menigheder har afstaffet den ro mersle Misbrug, at meddele La?gfolket Nadverdens Sakrament tun under cen, Vrodets, Skitkelfe, og indfort den Skik, at meddele dem det under begge Stikkelser, Vrodets og Kalkens, paaGrnndafHer rens Befaling i Matth. 26, 27, at Alle stulle drikke a f Kalken. faaledcs begynder Art. 22, "bliver i Herrens Nadverd Sakramentet med delt under begge Stikkelser, fordi denne Stik har Herrens Befaling for sig i Matth. 26. 27: "Drikker Alle deraf!" "Her har Kristus med klare Ord befalet om Kalken, at Alle stulla drikke deraf". Sml. med disfe Ord endnu de Ord i den samme Art.: "Nu er det aabenbart, at faadan Tcrdvane, der er indfort imod Guds Bud (ja> ogsaa imod de gamle Kirkelove, er uret. Derfor har det ikle sommet sig at befvcrre deres Samvit' tigheder, som har begjcrret at brnge det hellige Sakrament ester Kristi Indstiftelse, og at tvinge dem til at handle imod vor Herres Kristi Anord ning" (tyste Tekst). "Men det er vist, at en Skik, der ei indfort imod Guds Anordning, ikte maa billiges, ligesom Kirkelovene vldner. — Men denne34 Stik er iudfort ilke alene imod Skriften, men og saa imod de gamle Kirkelove og Kirkens Eksempel" (latinske Tekst). Fordreielsen af Herrens Ord i Matth. 26, 27 afviser de evangeliske Bekjendere der hos ved et andet Skriftord, 1 Kor. 11, 16, idet de saaledes forklarer Skrift ved Skrift. "Og for at ikle Nogen stal kunne anfcrgte og glosfere disse Ord", siger de, "som om de alene angik Prcesterne, saa angiver Paulns i 1 Kor. 11, 16, at den korinthiske Menigheds Forsamling har brugt begge Stittelser" (tyste Tekst). Og i Artikelens Slutningsord ytrer de, at man hos dem havde afstaffet den hidtil bru gelige Skit at bcrre Nadvcrbrodet om i Procession, fordi man fandt Sakramentets Deling stridende mod Kristi Indstiftelse. ("Og efterdi Sakramentets Deling ikke stemmer med Kristi Indstiftelse, pleier man hos os ogsaa at lade den hidtil brugelige Procession bortfalde" (Pag. 15 og 16). Saaledes staar den 22de Artikel optegnet hos Prof. Caspari! Ja, synes ikte Lcrferen, når han har lcest denne Prof.s Gjengivelse, at han har vansteligt for at kjende Artikelen igjen! Men i ethvert Fald, saa har han her en god Prove paa den casparianfle Bevisforelse. Man stal sandelig ilke faa synderlig Rede paa Konf. ved at lcese den i Casparis Vog. 4. Man skulde have ventet, at en npartist Forster, når han vilde undersoge Konfessiouens Stilling til35 Skriftprincipet, vilde have henvendt Huvcdopni vrk somheden paa dens forste, "dens pofitive Tel", .g tåget den forft under Behandlinga thi dersom Skriftprincipet ligger til Grnnd for Konf,, saa maatte man jo nudvendig finde det der, hvor "Troens og Lcrrens Artitler" afhandles. Men Caspari vcrlger ikte denne Fremgangsmaade: istedct for at begynde med den ester hans egct Udfagn "positive Del", tåger han sorst dens anden Del i ncrrmere Forholdt det sig saa. som Cas pari paastaar, at Skriftprincipet "overalt" i Konf. og det tydelig ligger til Grund for samme, saa kan man ikte vcere i Tvivl om, at Prof. havde bcgyndt sin Undersogelse med dens forste Tel, istedetfor, som han nn har gjort, med dens anden. Tingen er nemlig den, at Skriftprincipet aldeles itte skin ner tydelig igjennem i dens forste Tel, facileds som Prof. vil give det Udseende af; tvertimod, man stal have meget ondt for at finde det der, medens der, fom rimeligt er, i de syv sid ste Artitler, fordi de netop angaar Misurug, der har indsneget sig i den romerske Kirke, findes en storre Rigdoln paa Skriftsteder, hoorved jo Caspari aaones en vid Tnmleplads for sin prokuratormcrsfige Ten cerede Forfatter gjcnnemgaar nu hele sidste Del efter den famme vidtloftige Maalestok. so,n vi ovenfor har feet en Prove paa for den Artikels Vedkommende, og efter at have gjort ng stvr dig med disfe fyv Artitler, tåger han fat i dens forste36 Tcl. som dog forholdsvis skjamkes meget mindre Opmcrrksomhcd. Hvilken Stilling indtager nu Konf.s forste Tel til Slriftprincipet? Idet jeg strider til kortelig at be soare dette Svorgsmaal, vil jeg indstamdig bede om at have Konf. ved Haanden: thi da lmr han saameget lctterc for felv at tunne opgjore en begrnndet

Mening om, hvem der i dette Punkt er mest i Overensslemmelse med deu enten Grnndt» vigianerne eller deres ssriftthcologiske Modswndere. Ten forste Artikel handter "Om Gnd". Idet Re formatorerne fremsuller sin La're om Gud, paabe ra a ber de sig sin "Samstemmighed" med "det niea'nske Kirtemodes Beslutuiug om det guddommelige Vcrsens Euhed og om de tre Versoner", medens Skriften i hele denne Artikel ! Koufessionen ikke engang ncrvnes, ligesaalidt som noget Skriftsted aufores. Man tamke sig det Til Wlde, at Caspari ssnldc haue vwret med at affatte en saadan Artikel i et La>rcforflrift, hvorlcdes vilde den da itte vcerc blevcn udstyrct nied Skriftsteder! Og itte blot det, men han havde vist ogsaa sorget ior at faa den udtrykkelige Erklcrring ind, at deres i dette Punkt havde sin Grnnd og Kilde i den hellige Skrift. Men det lader til, at Reformatorerne ikke har havt nogen Anelfe om det easparianste Skriftprincip. De er i den Grad sremmede for det, at de itte engang ncrvner Skrif ten, ja ikke engang anfsrer et eneste Skriftsted.37 Pan samme Maade forholder det sig mod den 2den Artikel ("Om Arves ynden">, hvor heller intet Bibelsted citerc?, ligesaa lidt som Skrisien ncrvnes. I deu Ndie Artikel "Om Guds Son", vil man ligesaa forgjeves soge ester Skristprineivet: man vil ikke finde det, om man saa gjennemroder Artikelen paa kryds og ftaa tvers. Derimod sinde? i samme den Mcerkclighed, som neppe salder i Ca? Paris Smag, at nemlig Konfessionens Ophavsma'nd i Slutuingen henviser til "Apostlerne? Troe? bekjendelse". Dette er jo gruudtvigsk, vil niande sige. Ja, saaledes har ogsaa vi opfattet det. I den 4de Artikel ("Om Retscrrdiggjorelseu", sin des et eneste Skriftsted nemlig Rom. 3 og 4, eller? omtales ikke Skriften. Den folgcnde Artikel (den s>te) handler "Om det kirkelige Embede". Her neevner Reformatorerne ingensomhelst Autoritet wr sin Lcere. I den 6te Artikel, "Om den nye Ln dighed", beraaber de sig paa to Antoritetcr, nem lig Kristi Ord i Luk. 17, 10 og en Ndtalclse cn Nirkelwreren Ambrosius, uden at der drages nogen 'arp Grcendse mellem disse to Udtalelser, hvad de vilde have gjort, dersom de havde vceret Skriit tbeologer. "Om Kirken" og "Hvad er Kirken" kommer derpaa i 7de og sde Artikel, og det eneste skrifttheologiste, man kan oine her, bliv.r, at Epls. 4, 5, 6 og Match. 23, 2 anfores: nogen anden slrnttheologisk Sats har ikke jeg opdaget. I de tvende folgende Artikler >den 9de og Uwe,, der38 handter -Om Da aven" og "Herrens Nad va-re", harßeformatorerne Me paapeget noqensom helst Hjemmel for deres Lcrre. Na-ste Artikel reren lugustln. Denne sidste paaberaabes her paa sam "" Maade som Skriften, hvad Rcformatorerne ilke unde have gjort, dersom de havde vedljendt sig skriftprineipet. Ten ncrste Artikel (den 19de) inde-39 folder ogsaa blot Henuisning til et eneste Skriftsted nemlig Johannes 8. Vi kommer nn til den vidt' lmtige 20de Artikel, der handler "Om de gode Gjierninger". Men Skriftprincipet er faalangtfra det tilgrnndliggende for denne, at man ved Siden af Skriftsteder som Joh. 14, 6, Efth. 2 og Rom. 5, sinder Udtalelser af Angnstin og Ambrosins, ja Kirk en paakaldes som Autoritet for Lceren, idet det staar: "Og Kirken synger: Nden din Gnd domskraft er intet i Mennesket, intet nstyldigt". I den ncrste og sidste Artikel (den 21de) findes Skriften virkelig ncrvnt. Her heder det: "Men Skriften lcrrer ikle at paakalde de Hellige, eller at hos de Hellige, efterdi den fremstiller os Kristus alene som Midler, Forsoner, Ippersteprcrst og Forbeder". Her har vi altsaa Skriftprincipet, vil Caspari udbryde. leg stal ikte tvistes med Caspari eller Nogen om, hvorvidt dette Sted kan tjene som Bevis paa, at Skriftprincipet ligger til Grnnd for denne Artikel i Konfessionen; thi felv om saa var, saa findes det altsaa tun paa eet Sted i Kouf.s forste Del, medens Reformatorernc i de fsrste tyve Artikler, forfaavidt som noget Princip forekommer i disse, dels bygger paa det niccrnste Kirkemodes Beslutning, dels paa Apostel bekjendelsen, dels paa Skriftsteder, dels paa Udta lelser af Ambrosius og Augustin, ja endogsaa paa, hvad Kirken synger. Man kan altsaa lettelig forståa Gruuden til,40 hvorfor Caspari har valgt den Fremganqsmaade at udMte Behandlingen af Konfessionens forste til hen i sin Bog; thi Prof.s Under dele af de 21 forste Artikler har qivet et hoist tarvellgt Udbytte for hans Viemed, ialfald nåar man erindrer sig Prof.s store Ord, der jo loder paa, at Skriftprincipet "heltigjennem" liqqer til for Konfessionen*). Men, vil Lcrseren har da Professoren felv ikte haut noqen 'onlhelst Folelse af, i hoor ringe Grad hans Paa. stand stottes af Augsburgerbekjendelsens forste os se, hvad han selo strider herom: trcr der os forst og fremst en lang Rcrtte mwde (Art. 1, 2, 3, 5, 6, 9, 10, 13, 14, hvori der knn mere eller mindre kort siges at de augsburgste Bchenderes Menigheder lcrrte dette eller hmt og at de fordomte eller forkastede disse cller hine Kja-ttere eller dette eller hint Kjetteri nden at der gives nogen Antydning om, hvilken den Grundvold var, hvorpaa det hvilede, som de crrte, og hvilken den Provesten var, hvorefter de havde vraget dem eller det, som de fordomte eller wrkastede" (Pag. 36). Men lceser man videre : Prosesiorens Tekst, vil man stode paa folgende hoist) Man efterlcese paa Pag. 109 i

Prof.s Bog. hvor han mmnensatter Resultatet af den hele Underssgelse; der fortceller an blanbt Andet dette, at Skriftprineipet helt.giennem til Grund for den" (Kon fesjioncn).41 besynderlige Udtalelse: "Til Trods herfor kunne vi angive baade det ene og det andet, og tan det ikte vcere tvivlsomt, at Skrifte» er begge Dele" (Pag. 36). Hvordan i Alverden kan det sammen med denne Bevisforelse, maa Lreseren frem deles sporge? Prof. giver folgende karakteristiske Oplysning herom: "Dette sidste fremgaar fremfor alt af de tre ovenfor Side B—l 3 omhandlede Steder i Konfessionens Fortale og Slntningsord og i Slutningsordet til dens forste Halvdel lden tyske Tekst). Ester disse Steder var nemlig, som vi har feet, Skrifte» for de augsburgsse Ve kjenderes Menigheder og for dem selv Troens og Lcrrens eneste og egentlige Regel, Kilde og Grund. Men var den nu for dem dette, faa maa den naturligvis ogsaa have vceret for dem de i de anforte Artikler fremsatte Lcrrdommes Grund og den Regel, hvorefter de havde provet og fordomt eller tor kastet de der ncrvnte Kjcrttere og Kjretterier. Vi har knn ganske simpelt at anvende paa de Artikler, hvorom her handles, hvad Konfessionens mcrnd og Beksendere har ytret paa hine tre Steder. Iscrrdeleshed gjeelder det, som er sagt i Slutning? ordet til Konfessionens forste Halvdel (den tyste Tekst), om Art. 1, o. s. v., idet det jo ganste umiddelbart sigter til alle den forste Halvdels Ar tikler" (Pag. 36 og 37). leg formoder, at enhver tcrnksom Lceser vil vide paa rette Maade at vnrdeve ei: Bevisforelse af denne Besiaffenhed. Prof. har altsaa42 intet andet at swtte denne sin Paastand*) til, end til de tre Steder i Konfessionen, vi tidligere har cMrt Nede for, nemlig Konfessionens Fortale og 2lntningsord og Slutningsordet til dens forste Del. vvad nu for det forste Konf.s Slutningsord an simn-, saa har det vist sig, nåar man la-ser det Sted ' samme, som Prof. undla der at anfore, at Re formatorerne ncevner ilke blot Skriften men den Kirke ved Siden as den, og hvad Stedet i Fortalen angaar, saa maa man jo, der som dette Sted stal godtgiore Luthers og hans Venners sirifttheologifle Standftuukt, i Aualogi der med antage, at Karl den ste og den romerske Kirke ogsaa var strifttheologist, fordi Keiseren i det Brud snitte af hans Tilskrift til de Evangeliske, hvilket sindes i Konf.s Fortale, kun ncrvner Skriften. Og endelig: i Slutningsordene til Konf.s forste omtales itte blot Skriften, men ved Siden af den "den almindelige Kirke", ja endogsaa "den romerske Kirke", d. v. s. nåar man da ikke, som Prof. Caspari paa dette Sted gjor, scrtter den la tinske Tekst ganske ud af Betragtnmg, som om den

") Vi taler paa dctte Sted itte om de Beviser for sine Meninger, fom Professoren har hentet andetstedsfra, men kun om be Beviser, som han har troet at finde i Konfessionen. Prof. paaberaaber sia saaledes Mclanch. tons "Apologi"; men den har itte retslig Gyloigheb her i Landet, gjcrlder altscm ilke i vort Kirkesamfund som symbolsk Bog.43 nitet havde med denne Sag at gjore. Tåger man saa endelig, hvad Professoren naturligvis glemmer, fordi han ikke har Brug for det, ordene til Konfesfionens anden Del med, hoor tun den almindelige Kirke ncvvnes, faa vil man se, at Prof. med ligesaa stor Ret kunde have slut tet, at Kirkeprincipct ligger til Grund for Konfes sionen, — en Slutuingsmaade, der har saa meget storre Rimelighed for sig, som Konf.s "positive Del", dcns 2l forste Artikler, iutet ved af Skrift princivet, dersom man da ikke har troet at finde det i den 21de Artikel. Ogsaa et andet Sporgsmaal maa her paa trenge sig Lceseren. Hvorledes — vil han sporge — klarer Caspari sig fra saadanne Itringer i Kon fesfionen, hvor "den almindelige Kirke", "den ro merske Kirke", "den niccunste Kirkeforsamlings Bestem melse" d. v. s. det niccrnste Symbol, "Apostlernes Symbol", Udsagn af Kirkefcedrenes Skrifter, af Kirkelovene og Kirkesalmernc paaberaabes som Be viser for de Lcerdomme, som fremswttes i den, paa samme Maade som den ellers henviser til Skrift steder? Kan da Professoren fragaa dette, vil man ivorge. Det gjor han vistnok ikke; men han cit bortforklare det. Dette gjor han paa en meget übeldig Maade. Han skriver: "I Virkeligheden skal der paa disse Steder tun siges og vises, at de evangeliske Prcrdikanters, Me nigheders og Fyrsters i den augsburgske44 nfession fremsatte Lcrre ingenlunde, som Mudstanderne haardnakket paastode, var ru ny, i den almindelige kristelig/ oa i den romerske Kirke hidtil uhsrt og fra dcm, fra de gamle almindelige Bekjendelser og fra Kirkesalmerne, der er at betragte som et Slags kirkelige Bekjendelser, Kirkeloven? og de gamle Kirkelcrreres Skrifter afvi gende Lcrre"*) (Pag. 51). Dette siger den selv samme Professor Caspari, som van det allerivrigstt vil godtgjore, at Reformatorerne i dette sit Bekjen delsesssrift vilde etablere et fra Nomertirken fuld stcrndig forskjellig! Princip, nemlig Skriftprineipet: thi at Romerkirken ikte vilde vide af dette, har jo Caspari selv tidligere oplyst. Kalder han da ilke Skriftprincipet nogen "afvigende Lcrre?" Er La-ren den famme, enten man ycrvder Kirkeprin eipet eller Skriftprincipet? Man skulde tro at Prof. paa dette Sted virkclig mente dette: d. e. at altsaa Skriftprineipet hverken gjor fra eller til med Hensyn til Lcrren. Mener

derimod Prof. — hvad lmn naturligvis gjor —, at deu, som staar paa forer eu anden Lcrre end den, som bygger paa Kirkeprincipet, saa maa han nodvendiq og?aa indrounne, at Luther og hans Venner ind wrte "en ny" fra den romerske Kirke "afvigende La're". Men dette gjor ilke Caspari paa dette ") Udha>vclserne horer til.45 Sted, som Lcrseren har seet. Og hvorsor? For ilke at komme i ligefrem Modsigelsc med Konf.s egne Ord. Han nodes ftaa dette Sted, hvor han stal forklare det ovenfor paavegede Fenomen i Konfesfionen, til at give Skriftprincipet en saa be tydningslos for ikle at sige intetfigende Stilling som mnlig. Det kan heller ikke hjeelpe Professoren, at han paa andre Steder i sin Bog paa det be stemteste hcevder Skriftprincipets store og afgjorende Betydning med Hensyn til Lceren; thi det beviser knn, at Professoren, nåar Omsta-ndighederne tvin ger ham til det, ikke er bange for at slaa sig sclv paa Mnnden. Ncervcrrende Bogs indstrcrnkede Plads levner mig ikke denne Gang Leilighed til at levere en Kritit over den anden Ashandling i Prof. Casparis Bog, der handter om Lnthcrs Katekismes Stilling til den hellige Skrift. leg stal kun gjore opmcerk som paa, at hvad Skriftprincipet angaar, saa er ikke Profesforen kommen til det samme sikre Nesnltat for Katekismens Vedkommende som for Konfes fionens. Allercde dette viser tilstrcrkkelig, at Prof. i Katekismen har fnndet endda fvagere Beviser for fin Vetragtning end i Konfessionen. Det, fom scrr lig gjsr Casparis Stilling til Katekismen fortvivlet, er den Omstcendighed, at Troesbekjendelsen i den stilles jevnbyrdig ved Siden as andre umiddelbare Gudsord og Skriftord. Der stal fandelig adstillige Profesforknnster til for at bortforklare denne mceg46 tige sl'jendsgjerning, hvormed Luther slaar Tidens moderne Skrifttheologi lige i Ansigtet; thi denne erklærer jo, trods Luther, at er et Menneskeord. Prof. forsoger dog alligevel men jeg tror neppe nogen upartisk vil fiude, at han med synderligt Held har stilt sig fra dette Arbeide. For nemlig at godtgjore sin Be tragtning henfalder Professoren her til sin gamle Suaghed, idet han nemlig giver sig nd paa Citatio nernes endelose Mark. Han samler Udtalelser for sin Anssnelse fra Luthers, Melanchtons og andres Priuatskrifter. Men at brnge Luther til deu Slags Procedure, er det uheldigste, man kan gjore. Luther var uemlig enig med sine Modstandere i at til kjende Troesbekjendelsen den samme Stilling i sin Kirkeafdeling som Romerkirken tilkjendte den i sit Samfund. Derom var der ingen Uenighed mellem ham og den. Det var Skriftens Anseelse, soni fnldstcrndig underkjendtes as den romerske Kirte, som han i Modscrtning til den hcevdede. Deraf kom mer det, at man hos Luther kan paavise en dobbel: Rcrkke as Udtalelser, hvoraf den ene gaar ud paa at lovprise det mnndtlige Evangelium, Troesartiklerue og Sakramenterne, medens den anden paa det stcrr teste hcevder Skriftens Betydning. Det vilde altsaa va?re en let Sag at anfore en Mcrngde Udtalelser af Luther, som gaar i stik modsat Retning af de Ud talelser, som Caspari scerlig meddeler af ham; men dermed godtgjorde man ikle andet, end at ingen as47 de stridende Partier med Afgjorthcd kan paaberaabe sig Luthers Privatytriuger. Luther var ligesaalidr Casparianer som Grnndtvigianer. Fordi at Luther altsaa hverkeu afgjort heldede til Skriftpriucivet eller til Kirkeprincipet, kommer det, at man kau paavise denne Modsigelse i Reformatorens Be tragtning, — den Modsigelse, som nemlig fremkom mer, nåar man sammenholder med hverandre hans sorstjellige Itringer om de Sporgsmaal, som nn droftes mellem Grundtvigianerne og Skriftthcolo» gerne. Naar Caspari ikle blot i denne Bog men ogsaa ellers, hvor hans og vort Mellemvcerende afhandles, vil opgjore Luthers Bo paa den Maade, at alle hans Efterladenstaber udelukkende stal til falde Skrifttheologien, saa vilde ikte mindst Luther selv, dersom han stod midt iblandt os, finde en saadan Kjendelse hoist uretfcerdig. Han vilde neppe tuune stjcenke den casparianste Skrifttheologi sit udelte Bifald. lalfald kau vi ikle tro det paa Ca? Paris blotte Forsikring, ligesaalidt som hans Bevis fsrelse er as den Art, at den kan overbevise o? om det. *) *) Ester at Ncervcrrende var strevet, har Kanb. Ludvig Ingier i "Nordist Maanedssirift", 11te og 12te Heste for 1873, leveret en udforlig Kritik ovl,r Casparis Vog, — en Kritik, som jeg paa det bedste vil anbefale til Lcrsernes Overveielse. Ligesaa har Pastor Dr. T, S. R ord am udgivet en lille Bog om "Grundtvig og Luthers lille Katekisme", i hvilkct Skrift han giver en Belysning af den Maade, bvorpaa Caopari Icrscr og -foistaar Katekismen, for at faa Striftprincipet ud ai famme.il Pastor K. Krogh Tonning og 0»-. Morten Luther. Omtrent to Aar er hengaaet, siden Hr. K. Krogh Tonning gjorde sine sorste Stormlob mod den lutherske Barnedaabspraksis. Dette stedte na tnrligvis i det Blad, som mere og mere er ganet over til at blive et Organ for den theologiste Radi talisme hertillands, enten saa denne ytrer sig i stcerke Angreb paa den bestaaende Kirkeforfatning eller, som hos Hr. T., gaar ud paa at angribe selve Sakrament sorvaltningen. "Lutherfl Kirketidende" blev nemlig Oplagsstcdet for den Skare as ncrrgaaende Sigtclscr mod den gjceldende

Varndaabspraksis i vor Kirke, son: Hr. Tonning udslyngede. Hr. T. lod det nemlig ilte have sit Forblivende med de Artikler, som han i Begyndelsen as Aaret 1872 lod indrykke i "L. K.", og hvori han for forste Gang forbausede Lceseverde nen med den Erklcering, at vor Barnedaabs Form var "virkelig crgte pelagianfl"; men han har senere i samme Blad stadig fornyet sine Angreb, saaat, dersom der ikte sker en Forandring i Ritualet med Hensyn til dette Punkt, saa er det ialsald itke Hr.49 T.s Skyld; thi han har sandelig anstrcrngt sig til det Iderste for at fsre sin Krig igjennem. Det er vetegnende sor Tilstande og Forhold iblcmdt os, at den herssende Theologi, der stadig roser sig as sin cegte Luthersthed, paa en Undtagelse ncer (nemlig en vis Hr. I. i "L. K.", som dog altfor tydelig har lagt for Dagen, at han indtager det sam me dogmatiske Standpunkt som sin Modstander) har forholdt sig ganske taus ligeoverfor dette hen synslsse Angreb. Naar en Mand som T. er dum dristig nok til at erklcrre noget for pelagianst og vildfarende, der har saa gammel Hoevd i "den lutherste" Kirke som vor Barnedaabspraksis, ja som har vceret eksi sterende inden samme lige siden Reformationen, — nåar et saadant Angreb gjsres, uden at der lyder et Muk fra den lutherste Theologies Leir, da viser dette, at Hr. T. maa vcrre Talsmand for Menin ger, der er almindelig raadende blandt Prcester og Theologer. Forholder dette sig saa, da er det paa Tide, at det lutherste Lcrgfolk alvorlig tåger sig i Vare for de Lcerdomme, som lyder til det fra den herstende Theologies Hoider. Hr. T. er en Mester i at slaa omkring sig med Udtryk som "luthersk", "den lutherste Kirke" og "lutherst-kirkelige Principer", saaat dersom den unge Prcests dogmatiske Tankeexperimenter bleve lutherste derved, at han hyppig gjentog disse Be tegnelser, saa maatte man antage, at Tonning var lu thersk i udmcrrtet Grad. Dette lutherste Fmse50 magen kan not til en vis Grad blcrnde dem, der vcrsentlig henter sin lutherske Visdom ud as '"Lu thersk Kirketidendes" Spalter; men gaar man de fremfsrte Paastande, der saa kjM udgiues for at vcrre crgte lutherste, lidt ncrrmere ind paa Livet, vil man finde, at de fortjeuer at kaldes alt andet end lutherske. Det faktiske Forhold iblandt os synes mere og mere at blive dette, at denne idelige Raa dei, paa Luthersthed ofte kun antyder en temmelig stor Armod paa crgte luthersk Aandsindhold. Hr. T. stutter en af sine Artikler med fslgende pralende Ord: "leg tror hermed at have godt gjort den Paastand, at vor Kirke ved sin Barne dllab siger noget Andet, end den mener"*) (L. K. Ny Rcrkke, 68. S. 40). Vi sial nn se, hvorledes Hr. T. har "godtgjort" dette. Ved "vor Kirke" antager vi som giuet, at Hr. T. mener "den norsk-lutherste Kirke," hvis Lcrre er udtrykt i de fymbolste Boger, der gjcelder hos os. Og dreier Sporgsmaalet sig om, hvad som er cegte lutherst Oplysning, saa vil vel Hr. T. fremdeles indromme, at Luthers egne Udtalelser her maa komme i for trinlig Betragtning, fremfor hvad senere saakaldte lutherste Dogmatikere har ftemfort. Man faar ikke rette Luther efterz denne eller hin Dogmatiker, men det omvendte bor gjsres. Og kan man ikke syrlige sine Anstuelser med Luthers, saa faar *) Udhcrvelsen hyrei Hi. T. til.51 man finde sig i, at de bctegncs med sit rette Navn, som «lutherske; thi man bor ikte smugle sine Va ind under falsst Mcrrke. For det Forste ssal vi nu se, hvorledes Hr. T. har "godtgjort den Paastand," at Luther lcerer stik imod vor Kirkes Barnedaabspraksis. Dcrpaa gaar jo Hr. T.s Paastande ud, uaar han betegner Formcn for denne Praksis som nsand. som pelagianst; thi han vil vel ikte hcrvde, at Luthers Lcrre har vcrret i Overensstemmelse med denne Praksis. Det, som scerlig forarger Hr. T. og som navnlig har forcinledigct ham til at angribe vor Varnedaabs praksis saa skarpt, som han har gjort, er den stcrndighed, at Sporgsmaalene om Forfagclse og Tro rettes til den Spcrde for Dobelsen. Det forste hi storifle Aktstykke, som Hr. Tonning henviser til, er Luthers "Tanfbuchlcin". Og dette er ganske i sin Orden; thi vil man faa Oplysning om Luthers Maade at dobe paa, saa maa nodvcndig hans bebog give Underretning herom. Men her findcs ogsaa Svorgsmaalsformen foran Dobclsen. Det nodes Dogmatikeren i "Luthersk Kirkt." til at romme. Luther har altsaa, uaar han dobte, virke lig brugt den Form, som Hr. T. laster i de stcrr keste Udtryk. Dette er et historisk Faktum, som ikke lader sig bortrcesonnere. Det Forsvar for Luther, som Hr. T. forer, bestaar da deri, at Luther ikke stal have ment, hvad han har sagt. Lnther var nemlig Mc skarpsindig nok til at se, at den Praksis,52 han fulgte ved Barnedaaben, var i den haandgri beligste Modsigelse med hans Lcrre: thi vi antager ikte, at Hr. T. har saa stette Tanter om Luther, at han kan mene, at Reformatoren vilde have beholdt denne Praksis ved Dauden, dersom han i Lighed med Systcmatikcrcn i "Luthersk Kirket." havde seet, at ved denne Form var "der aabnet Lsgnens Aand et Svillcrum". Forelobig bliver vi altsaa staaende ved, at T. udslynger den Bestyldning mod Luther, at han led as Mangel paa Klarhed i Tanke gangen; thi dervaa lover Hr. T.s Paastande ud; det kan han ikte komme bort ifrå. At Hr. T. ikte kan lade sig noie med et Bevis af Luther, hvilket med Eftertryk vidner i mod hans egen Opfattelse, er

saa naturligt, og derfor tåger han sin Ti lflugt til Luthers store Ka tekis mus, stjont det heller itke her gaar ham bedre. Paa Sporgs maalet om Barnet tror, anforer han forst fol gende Itring af Luther: "Hvo, der er enfoldig, han vise Sporgsmaalet ifrå sig og overlade det til de Lcrrde". Man skulde ncrsten tro, at Hensigten med denne Itrings Meddelelse var den, at oplyse, at Hr. T. itke horer til de Enfoldige men til de Lcerde, siden han ikte viser Sporgsmaalet ifrå sig, mm gjor det til Gjenstand for sin grundige Over» veielse. Forresten fortjener disse nnrrkelige Ord af den store Reformator at lcrggcs paa Hjerte i en Tid, da mange med sin Forstand vil udgrunde de Aandens Hemmeligheder, som er sorborgne for den53 menneskelige Granfkerevne; de fortjener fcrrlig at paa agtes af den, der fcetter sic; til Doms over Menig hedens Praksis og ertlcerer den for pelagiansk. Ter ncrst anfores folgende Ytring af Luthers store Ka« tekismus: "Derncest siger oi fremdeles, at det ikte er os mest magtvaaliggcnde, om den, der dobes, tror eller ikte tror; thi derfor bliver Daaben ikte uret; men paa Guds Ord og Bud beror det alt. Dette er uu vistnok lidt drsit; men det fslger dog deraf, at, fom jeg har fagt, Daaben intet andet er, end Vand og Guds Ord, ved og med hinanden; det er, når Ordet er ved Våndet, faa er Daaben ret, omend Troen ikke kommer dertil. Thi min Tro gjsr ikte Daaben, men modtager Daaben." Enhver, fom med Opmcrrkfomhcd gjenncmlafer denne Udta lelfe af Luther, maa med Forundring fporge: Hvad har denne Itring af Luther at gjore med det Spsrgs maal, fom Hr. T. har ovkastet? T. maa have folt dette felv; thi han lcegger til, at "herved har jo Luther ncermest kun sagt, at Sakramentets objektive Gyldighed er uafhcengig af den Modtagendes Tro eller Vantro "(L. K. N. Rcrkke ss B. S. 19)". Itringen vidner forfaavidt mod Hr. T., fom Luther erklcerer, at Troen maa til, for at Daaben kan blive annammet. Et Par Satfer meddeler T. frem deles af den store Katekismus. Den ene lyder saa: "Saaledes fer du, at disfe Sektaanders Indvending Intet har at betyde. Thi, fom fagt, om Nornene54 end ikke troede, hvilket dog ilke er Tilfceldet*,) som for er bevist, saa var dog Daaben ret, og In gen skal dobe dem paany." Den anden Sats er denne: "Varnet bcrrer vi frem i den Men ing og det Haab, at det tror, og bede, at Gud vil giv e det Tro en*)". Dermed er Hr. T. fcer dig med den store Katekismns, der dog indeholder saa mange rige og herlige Udtalelser af Luther om Troen og Daaben og disses Forhold til hinanden. Det kan derfor ikke forundre, at Hr. T., efter det fattige Udbytte for hans Oiemed, som hans Under, sogclser i luthers store Katekismus har bragt til veie, mismodig udbryder: "Skal her ikke vwre no gen Selumodsigelse i de sidst anfsrte Ord (af Luther), saa ser det jo ncrrmest ud, som om Luthers Me lting er den, at Barnet virkelig har en Tro af Na turen og at vi nu bcrrer det frem med Bon om Troens Forsgelfe"(L. K. S. 19). Hvorledes kan dette Resultat, hvortil T. felv her kommer for Lu thers Veokommende, bringes i Overensstemmelse med hans tidligere Paastand, hvor han med den storste Kjcrkhed af Verden, som om den Ting var ganske klar, erklærer, at det ikke var Luthers Men ing, at Barnet "af Naturen tror paa den trecnige Gud?" (S. 18.) T.s Utilfredshed med Luther fremlyfer: ») Udhcevelscrne er mrrrkelig nok gjort af sr. T., formo° dentlig foråt Laseren rigtig kan faa seModscrtningen mellem T.Z og Luthers Tankegang.55 forresten Pan stere Steder i hans forskjellige Ind lceg i denne Sag. Etsteds, hvor han som Grund for Luther til ikte at foretage nogen Forandring med Ritualet i dette Punkt, ncrvner hans Frygt "for at foretage flere Forandringer ved Kirkestikkene end hsist nodvendigt" — skriver han (T.) bl. a.: "Det er, vel at mcerke, ikte Luther, som har gjort det (opfnndet vor Barnedaabspraksis); han har tun vedtaget, hvad der var Skit for ham. Hvad man kunde undre sig over med Hensyn til ham, er knn, han ikte har rettet paa dette. Men det er ikte san underligt endda. Det udsbte Barns Forhold til Trocn har neppe staaet ret klart for Luther. Derom vidner mange Udtalelser af ham. leg er imidlertid ikke saa bevandret i Luthers Skrifter, at jeg tor paastaa, at der i dem intet forekommer om en bestemt Henfigt med, at Formen i Dobebogen er, som den er, og ikke anderledes. leg vil i dette Stykke med Taknemmelighed modtage Belcerelse. Kun maa jeg forlange klare Bevissteder af Luthers Skrifter, ikke blot Hypothcser, og derncest maa jeg fastholde, at ikke alt, hvad der i Rcformatioustiden kunde gjcelde som Grund til i dette Punkt at blive staaende ved det gamle, kan gjsre Fordring paa samme Betydning og Gyldighed nuomstunder "(L. K. VU, S. 82)". Man maa saaledes medgive, at Luther — selu efter Hr. Tonnings egen Indrsm melse — har ydet ham en temmelig tarvelig Un derststtelse i den Kamp, som han har indledet mod56 Menighedens Barnedaabspraksis. Men fljsnt vor Dogmatiker gjentagende maa indrsmme, "at Luthers Udtalelser i denne Sag ikte have al onstelig Klar hed", idet "det synes, som om han (L.) til forskjel lige Tider har heldet til en forskjellig Forklaring" (L. K. VI S. 20), saa glemmer han paa andre Steder aldeles dette, og taler med en Sitterhed om "den lutherske Kirkes" Stilling til Sagen, som om det var rent afgjort,

at han her havde Luther paa sin Side. Som en Prove paa Hr. Tonnings Ut), tryksmaade i denne Henseende kan fslgende tjenk: "Er det da den lutherske Kirkes Mening, at Bornene medbringer Troen til Daaben fom en umid delbar Naturgave? Man efterse dens Vekjendelses strifter. Konf. Art. 9, Apol. Art. 4 (Casparis og lohnfons Overscettelse as Konkordiebogen S. 112), Schmalk. Art. 111, 5. Lille Katekisme 4de Part' Saml. ogsaa Konkordieformelen S. 558 f., 727 (Mullers Udgave). Luthers Ord i den store Kate kismus har vi oveufor betragtet. Man vil itte paa disfe Steder finde et Ord eller en Antydning (!) om en Tro hos Barnet fsr Daaben eller uafhcrn gigt af denne. Det tsr siges, at der ma åtte findes noget saadant i vor Kirkes Bekjendelsesstrifter, der som det virkelig var Kirkens Mening at grunde sin Daabsftraksis paa en saadan Antagelse" (S. 20). Lcrseren vil vist med mig vcere enig i, at disse Hr. Tonnings Udtryk tåger sig nderlig'komiske ud, nåar man erindrer den fattige Begrundelse. som de i hans57 Artikler har faaet. Hvad Henvisningen til den lu therste Kirkes Bekjendelsesstrifter augnar, er det be synderligt, at han henviser til Artitel 9 i Konfes sionen istedetfor til Artikel 13, der dog bersrer det Sporgsmaal, som han har opkastet. Ligesaa besyn derlig er den ssedte Henvisning til den fjerde Part i den lille Katekismus, hvor dog Luther contra Ton ning taler om "Troen, som forlnder sig paa dette Guds Ord i Våndet", og hvor et saa oplysendc Skriftsted som Mark. 16, 16 anfores, mcdens den fjerde Part intet indeholder, der taler til Fordel for Tonnings Anskuelser. Hr. T.s Maade at citere paa er derfor i hoieste Grad karakteristisk. -Det er frem» deles karakteristisk for Hr. Tonning og den theol» giste Retning i vort Fcrdreland, hvortil han ncer mest horer, at han og den, nåar der tales om "den lutherske Kirkes Mening" her i Landet, henviser til Bekjendelsesstrifter, som ingen retsgyldig Mgt har i vor Kirke. De moderne Theologer vil gjerne binde Folk den Skrsne paa Mrmet, at det knn er Grundtvigianerne, som ikke kan gaa ind paa at be tragte Konk ordiebogen som det bedste Udtryk for den lutherske Lcere. Men Hr. T. kan neppe vwre uvi dende om den historiske Kje,, dsgjerning, at den danst-norste Kirke i 1580 såtte temmelig skarpe Straffebestemmelser for at hindre Konkordieforme lens Indfsrelse i de tvende nordiske Lande. Den norst-lutherste Kirke havde vist Me i 1580 fattet saadanne Bestemmelser, dersom den havde vceret af58 Hr. T.s Mening, at denne Bog var et saadant ud mcrrket Udtryk for den crgte Lutherdom. Ooenfor har vi gjengivet alle de Ytringer af Luther, som Hr. T. har paaberaabt sig til Stotte for sin Lcrre, og jeg tcrnker, at Lcrseren vil have feet, at de istedetfor at vidne for Hr. T., tvertimod, forfaauidt de omhandlede SpoTgsmaal deri er be rsrte, vidnerimod ham, hvad ogsaa Hr.T., som vi har seet, delvis paa sine Steder har indrommet. Allerede dette maa va-re nok til at stemple Hr T.s Meninger som ulutherste. Men nogle Udtalel ser til af Luther, der yderligere klargjor Sagen kan vel Me stade. De vil nu for det forste hvad enhver, der har en Smule Hoiagtelse for den store Reformator, velo gsaa forudscrtter, nemlig at Luther Me saa ganske hen i Tangen har beholdt den amleg Kirkes Barnedaabspraksis. Han har, tiltrods for Hr. T.s modsatte Antagelse, tcenkt over Sporgs maalet og fremfsrt sit Forsvar for denne Praksis. Han har Me i samme tunnet se det Kjcetteri, som har drevet Hr. T. til at hugge los paa den. Hvor ledes man end vil betegne de Udtalelser af Luther som nedenfor stal anfores, — en Ting fremgaar dog mmodsigclig af dem, og det er, at Luther har for svaret den Barnedaabspraksis, som T. saa haardt clngriber. Hr. Tonning skriver: "Dersom den (vor Kirke) vukelig mente, hvad der umiddelbart synes at ligge i dens Ord og dens Praksis, da var dens Lcrre i59 dette Punkt saa aabenbart falsk, at ingen Prcrst med frelst Samvittighed kunde forrette Barnedaab i vor Menighed." .... maa med Hensyn til det heromhandlede Punkt sorgcs for Tilveicbringelsen af en Form, hvorved Kirken kan komme til at sige, hvad den mener, en Form, hvorved den kan vise fra sig det Skin af falsk, pelagiansk Lcerc om Men« nestets Natur, som klceber ved dens Daabspraksis, og som giver dens Modstandere Vaaben ihcrnde. Formen er usand. Derved er der aabnet Ls gnens Aand et Svill erum, og det var ilde, om Lognens Aand stulde faa Lov til at staa sig fast her, saa det tilslut maatte siges, at der lyder en Logn ved vor Kirkes Barnedaab "(L. K. N. R. Ste B. S. 40). Dette er Hr. T.s Vidnesbyrd om vor Kirkes Varnedaabspraksis. Nu stal vi se, hvad Luther siger om den samme Sag. "Dog siger ikke derfor, at man ikke stal dove Bsrn; jeg siger heller ikke at de modtager Daaben uden Tro; men jeg siger, at de ved Daaben tro ifolge Ordets Kraft, som man beder over dem og dermed besvcerger Djce velen, og Kirke is Tro, idet den bringer saa danne Bsrn til Daaben og erhuerver dem Troen ved Bonnen; ellers var det jo den stsrste Logn af Verden, nåar Dsberen fpurgte Barnet: om det troede, og sandelig nok skulde lade vcere at dsbe det, hvis ikkcFad derne paa dets Vegne svarede og sagde; Jeg tro r! Thi var det saa vist som CochXcius60 siger, at Barnet ikte tror, hvorfor sporger Doberen saa, om det

tror. Ja, jeg tor godt sige, at dersom det var sandt, at Bornene ikte troriDaaben, saa skulde man slet ikte dsbe dem, for ikte at bespotte den guddommelige Majestcets Sakrament og Ord". (Wider den gewaffnete Mann Cochlcium, L. A. XVIII, 464*). Man maa vel erindre, at Luthers Grundscetning var den, at intet af Guds Naademidler, og da hel ler ikke Daaben, kunde virke paa Menuestehjertet, uden at de i samme nwdtes af Tro. Dersom denne ilke var tilstede, saa kunde ikke Daaben trcrde i Virk somhed hos Menneflet, selv om den objektivt seet var fnldstcrndig gyldig. Daaben er nemlig ikke noget papistisk Trylle middel, som virker uden Hensyn til, enten Menneflet annammer den i Tro eller ikke. Noegtelsen af, at dette Sakramente krcrver den an» nammende Tro til Forudscetning, er altsaa en fuld stcrndig antilutherflMastand. — Fremdeles en Pas sus, af Hr. T., hvilken er ganske oplysende med Hensyn til hans antilutherfle Tankegang: "Vanfle ligheden hcrves nok bedst ved den Erkjendelse, at det overhovedet er uuodigt, ja mer end unsdigt, at rette Spsrgsmaal til det udobte Barn, eller rettere, det er unvdigt at forhandle med Barnet i Spsrgs maal og Svar under Daabshandlingen. Man s ka ') Dette og det folgende Sted af Luther ei citeret eftei "Dllnst Kirletidende" for 1869, S. 843 og 844.61 ber sig kun Vansteligheder paa den Maade". (3. K. N. R. 7 B. S. 363). Nu stal vi se, hvad gamle Morten Luther siger om en saadan Anstu» else: "I (de Bohmiste Brodre) dober de smaa Bsrn paa en vordende Tro, som de stulle lcere, når de kommer til Fornuft, ikte paa en tilstedevcrrende. Her havde jeg sagt: det var bedre slet ikte at dobe Bsrn, end at dove uden Tro, efterdi jo saa Sakramentet og Guds hellige Navn (som jeg scetter meget hoit) bruges til ingen Nytte; thiSakramenterne skulle og kunneikkemod» tages uden Tro, eller de bliver til storre Skade. Derfor mener vi ester Herrens Ord: Hvo som tror og bliver dovt o. s. v., at Tro en maa vcrre forud for eller samtidig med, at man dover." (L. A. XVIII, 426). Den nodvendige, evigtgyldige Betingelse for Daab som for al Guds Naadevirkning med et Men neske er allfall Tro. Det er godt her at komme Herrens Ord ihu: "Hvo fom tror og bliver dobt stal blive salig, men hvo. fom ilke tror, stal blive fordomt" (Mark- 16, 16; jfr. Joh. 3, 16.18. Rom. 1, 17.) lanledning disfe Steder bemcerker Luther: "Tet er klare og tydelige Ord —; fra disfe Svrog maa man ikte vige eller ncrgte dem, der ste saa, hvad der ste vil; og for maa hele Verden fordcrr ves, for man forandrer denne guddommelige Sand hed. Og om noget blev fremfort derimod, som du Me kunde svare paa, saa stal du hellere bekjende.62 llt du forstaar det ikle og befale det til Gud, eud du tillader noget mod disse klare Sprog. Lad det saa gaa med Hedninger, loder, Tyrker, smaa Born ug alt andet, som det kan, disse Ord skal og maa have ret og vcrre sande." (Walch XI S. 666). Man ser altsaa, at Luther Me havde Brug for den Tonningske Dybsindighed. Medens Hr. T. indrom mer, at ved Proselytdnaben maa Troen til som Forudscrtning, saa mcncr han, at det samme ikke kan gjcelde ved Barnedaaben; ved denne mener han, stal Troen, som ved den Voksnes Daab maa vcere til stede i Forveien, vcrre en Frugt eller Virkning af Daaben. Hr. T.s Ord er disse: "Naar jeg har troet, at vor Barnedaabsprafsis.s velagianiserende Form ved en Inkurie oprindclig er inkommen ved umiddelbar Overforelse af Formerne for Proselyt daaben, da kan jeg herfor ikke blot anfore Johan Gerhard "(L. K. 7 B. S. 82). Denne Forstjel mellem de Voksnes Daab og Barnedaaben, som T. hcrvder, vil ikke Morten Luther vide af. Hans Mening om denne Nnstuelse ligger i fslgende Ord af ham: "Heraf folger, at den kristne Kirke har to Slags Daab, og at Bsrnene ikke faar den samme som de Voksne: dog siger St. Paulus Ef. 4. 5: der er kun een Daab, een Herre, een Tro. Thi hvor Daaben ikke virker og giver Bornene, hvad den virker og giver de Voksne, der er det ikke den sammeDaab: ja det er slet ingen Daab, men en Leg og Svot med Daaben, saasom.63 der ingen anden Daab er end den, som gjor salig". (Walch XI. S. 671.) Hr. T. kan naturligvis ikle gaa ind paa, at 1 Petr. 3, 21 stal overscettcs med "en god Sam vittigheds Pagt". Denne Oversa'ttelse strider fuld stcrndig mod Hr. T.s Begreber. Men her er han som i alt det Ovrige. han har bragt tiltorvs i denne Sag, stik imod Luther. At Luther opfattede dette Sted hos Peter som en Pagt, er bekjendt not. Men forāt ikke Hr. T. stal komme og sige, at det blot er Grundtuigianerne, som har opfattet Lnther paa denne Maade, stal vi til hans Oplys ning anfore et Ord af en saa cmseet Mand inden den lutherske Kirkeasdeling som Chr. "Apostelen Peter siger om den hellige Daab, at den er en god Samvittigheds Pagt med Gud (1 Petr. 3, 21.) Det grceste Ord, som han betjener sig as, forklares forstjelligt. Okumenius siger, at det betyder et Pant eller en Forsik ring, efterdi Daaben som et Guds Naademiddel sorsikrer os om vor Frelse og stjcrnkcr vor Sam vittighed Fred og No sormedelst Synderncs Forla delse, saa og besegler os Guds Forjcettelser, saa at vi i barnlig Tillid tor paakalde ham. Andre har med Luther gjengivet det med en Pagt *) Åttringen findes i en Bog. der i Overscettelse er üb> kommen paa Wm. Grams Forlag i Kristiania. Bogen heoer:

"Daabspagtens Vcrrd og Gavn af Chr. Scrioer". 1858 S. 21.64 og antaget, at Apostelen har sigtet til de ved Daaben brugelige Svorgsmaal og Svar, hvorved Men nestet ligeoverfor sin Gud, Skader, Frelser ogTals mand forpligter sig til urokkelig Tillid, inderlig Kjcrrlighed, barnlig Fortrolighed og et fast Haav og derimod venter sig al Kjcerlighed, Godhed og Trofasthed as ham." Trykfett. Sloe ~ . fra ovett staai: "Formelle"; stal vcrrel Foimale. — neden —: "antitheoloqist"; stal vcrrc. antiskrifttheologist. - 9, —11 — oven —: "indlEgges"; stal vcrre: nedlcegges. — 13, — 6 — oven —: "meget": stal vcere: noget.67